

คำบรรยายตอนที่ 4

ปัญหาเรื่องการยกเลิก

เรื่องที่เราพูดคุยกันอยู่นั้นเป็นเรื่องการยุติแห่งอิสลาม และ
ในคัมภีร์เรื่องอยู่สามเรื่องด้วยกันที่ข้าพเจ้าจะพูดถึง เรื่องหนึ่ง
เป็นเรื่องกัมพันฐานจากคัมภีร์กุรอาน อีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องกัม
เหตุผลเป็นกัมพันฐาน และอีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องกัมพันฐานมาจาก
กัมภีร์กุรอานและประวัติศาสตร์

เรื่องกัมพันฐานจากคัมภีร์กุรอานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโอง
การของคัมภีร์กุรอานที่ว่าด้วยการยุติ ก่อนหน้านั้นเราได้กล่าว
ไว้แล้วว่าโองการเกี่ยวกับยุติบางโองการเป็นโองการที่ไม่มีเงื่อนไข
ไซ ในขณะที่บางโองการเป็นโองการที่มีเงื่อนไข ความหมายของ
โองการที่ไม่มีเงื่อนไข กล่าวคือโองการที่สั่งให้ต่อสู้กับพวกบูชา
เจว็ดหรือชาวคัมภีร์โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆนั้นเหมือนกับโองการที่มี
เงื่อนไข กล่าวคือ โองการที่ออกคำสั่งโดยมีเงื่อนไขพิเศษบางอย่าง
ติดมาด้วย ตัวอย่างเช่น คัมภีร์กุรอานกล่าวว่าเราจะต่อสู้กับ
พวกเขา ถ้าหากว่าพวกเขาต่อสู้กับพวกเรา หรือถ้าหากพวกเขาอยู่

ในสภาวะสงครามกับเรา หรือถ้าหากว่าเรามีความกลัวพวกเขา และมีหลักฐานว่าพวกเขาคิดที่จะโจมตีเรา เกี่ยวกับเรื่องที่ว่าเราจะปฏิบัติโครงการที่มีเงื่อนไขหรือโครงการที่ไม่มีเงื่อนไขนั้น เราได้กล่าวไว้แล้วว่า ในทัศนะของบรรดาอูละมาอฺไม่มีความขัดแย้งกันในด้านความคิดเห็นให้เราเป็นที่สงสัย เพราะถ้าหากเราถูกฏและเราถูกลักษณะของอายุษุทั้งสองประเภทแล้ว เราจะรู้ได้ทันทีว่า โครงการที่มีเงื่อนไขนั้นเป็นคำอธิบายโครงการที่ไม่มีเงื่อนไข ดังนั้น ตามกฎดังกล่าว เราจะต้องเอาความหมายของการญิฮาดจากโครงการที่มีเงื่อนไขไปใช้ ซึ่งหมายความว่า เราจะต้องไม่คิดว่าโครงการที่เกี่ยวกับการญิฮาดเป็นสิ่งจำเป็นที่เราจะต้องปฏิบัติโดยปราศจากเงื่อนไข

นอกจากนั้นแล้ว นักอรรถาธิบายบางคนยังได้คิดถึงเรื่องการยกเลิกเงื่อนไขเหล่านี้ด้วย นักอรรถาธิบายคัมภีร์กุรอานกลุ่มนี้เห็นว่า คัมภีร์กุรอานหลายโครงการได้ตั้งเงื่อนไขสำหรับการต่อสู้กับพวกที่มีชัยมุสลิมไว้หลายเงื่อนไขด้วยกัน แต่คนเหล่านี้กล่าวว่า มีโครงการอื่นที่ได้ถูกประทานลงมาเพื่อยกเลิกคำสั่งและเงื่อนไขเหล่านั้นทั้งหมด ดังนั้น ในตอนนั้นเราจำเป็นที่จะต้องพูดถึงเรื่องการยกเลิก กล่าวคือ อะไรที่มายกเลิก และอะไรที่ถูกยก

เล็ก บางคนคิดว่าโองการแรกของซูเราะฮ์ อัด-เตาบะฮ์ ที่ออกคำสั่งให้ทำการญิฮาด และการส่งไปพวกบุชาเจวิดออกจากมกัะกะฮ์ โดยกำหนดระยะเวลาให้ช่วงหนึ่งซึ่งหลังจากนั้นแล้วพวกบุชาเจวิดไม่มีสิทธิที่จะอยู่ได้ มีเช่นนั้นแล้ว บรรดามุสลิมที่ลี้ภัยมาที่มั่นของพวกนอญจะฆ่าทันที โองการนี้ถูกประทานในปีที่ 9 ของการฮิจญ์เราะฮ์ เป็นโองการหนึ่งที่มายกเลิกคำสั่งเกี่ยวกับการญิฮาดทั้งหมดที่ได้รับมาก่อนหน้านั้น นี่เป็นทัศนะที่ถูกตั้งหรือ ?

ไม่ นี่มิใช่ทัศนะที่ถูกตั้ง ทำไม ? มีเหตุผลสองประการด้วยกัน เหตุผลแรกก็คือ เราจะพิจารณาว่าโองการไหนเป็นโองการที่จะยกเลิกโองการอื่นก็ต่อเมื่อโองการนั้นขัดแย้งกับโองการอื่นโดยสิ้นเชิง ลองคิดว่าถ้าโองการหนึ่งถูกประทานมาพร้อมกับคำสั่งมิให้ต่อสู้กับพวกบุชาเจวิดเลย และอีกโองการหนึ่งถูกประทานลงมาพร้อมกับการอนุญาตให้ต่อสู้ในภายหลัง นั่นก็หมายความว่าอัลลอฮ์ได้ยกเลิกคำสั่งเดิมแล้ว นี่ต่างหากคือความหมายของการยกเลิก นั่นคือ คำสั่งแรกถูกยกเลิก และมีอีกคำสั่งหนึ่งเข้าไปแทนคำสั่งนั้น ดังนั้น คำสั่งที่สองจะต้องเป็นคำสั่งที่ทดแทนคำสั่งแรกร้อยเปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตาม ถ้าหากเนื้อหาของโองการแรกและโองการที่สองสามารถที่จะไปด้วยกันได้แล้ว โองการทั้ง

สองก็จะสร้างความกระจำงให้แก่กันและกัน ดังนั้น บัญหาเรื่อง
โครงการหนึ่งเป็นตัวยกเลิกและอีกโครงการหนึ่งถูกยกเลิกก็จะไม่เกิด
ขึ้น

โครงการของซูเราะฮ์ อັต-เตาบะฮ์มิได้เป็นโครงการที่เราจะ
ถือได้ว่าเป็นตัวยกเลิกโครงการที่มาก่อนหน้าและโครงการญิฮาดที่มี
เงื่อนไข ทำไมเราจะถือเช่นนั้นไม่ได้? ก็เพราะว่าเมื่อเราพิจารณา
โครงการทั้งหมดซูเราะฮ์ อັต-เตาบะฮ์ด้วยกันแล้ว เราจะเห็นว่า
โครงการเหล่านั้นได้บอกให้เราต่อสู้กับพวกบูชาเจ็ดด้วยเหตุผล
ว่าคนพวกนั้นไม่รักษาสิ่งหนึ่งซึ่งจำเป็นสำหรับมนุษยชาติ นั่นคือ
การรักษาสัญญา ซึ่งเป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องรักษาแม้ว่ากฎหมาย
ของชาติจะไม่ได้ระบุไว้ก็ตาม ดังนั้น โครงการนี้จึงบอกให้เรา
ต่อสู้ ถ้าหากว่าเราได้ทำข้อตกลงหรือทำสัญญากับพวกนั้นแล้ว
แต่พอเห็นโอกาสที่จะละเมิดได้พวกนั้นก็ละเมิดและหาทางที่จะ
ทำลายเราอยู่ตลอดเวลา นี่! เหตุผลบอกอะไรแก่เรา? ถ้าหาก
เราได้รับหลักฐานว่ามีคนจะทำลายเรา ทันทีที่พบ เหตุผลบอก
ให้เราคอยพวกเขาให้ทำร้ายเราก่อนที่เราจะทำอะไรกระนั้นหรือ?
ถ้าหากเรารอ พวกเขาก็จะทำลายเรา ในโลกปัจจุบันนี้ เราจะ
เห็นชาติหนึ่งโจมตีอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะชาตินั้นมีหลักฐานชัดเจนว่า

ฝ่ายตรงข้ามคิดที่จะโจมตีพวกเขา และเมื่อชาตินั้นโจมตี เราจะเห็นคนทั้งโลกกล่าวว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ และสิ่งที่ชาตินั้นทำไปเป็นสิ่งถูกต้อง ไม่มีใครกล่าวว่า ถึงแม้พวกเขาจะรุกรานหลักฐานที่ชัดเจนแล้วก็ตาม พวกเขาไม่มีสิทธิ์ที่จะโจมตีศัตรูวันนี้ พวกเขาจะต้องคอยให้ศัตรูโจมตีก่อน แล้วจึงค่อยตอบโต้

ในซูเราะฮ์ บะรออะฮ์ คัมภีร์กุรอานได้บอกเราอย่างเฉียบขาดว่า “อย่างไรเล่า และถ้าพวกเขาได้เปรียบต่อสุเจ้า พวกเขาจะไม่เคารพต่อความเป็นแคโรญาตีในหมู่สุเจ้า และแม้แต่สนธิสัญญา พวกเขาจะประจบเจ้าด้วยปาก ขณะที่หัวใจของพวกเขานั้นปฏิเสธ” (กุรอาน 9.8) คัมภีร์กุรอานบอกเราว่าถ้าพวกเขาสบโอกาสเมื่อไร พวกเขาจะไม่ปฏิบัติตามสัญญา และอะไรก็ตามที่พวกนพคักเป็นเพียง “ปากปราศรัย หัวใจเชือดคอ” เท่านั้น ดังนั้น โองการเหล่านี้จึงมิได้เป็นโองการที่ไม่มีเงื่อนไข ดังที่คิดกันไป สิ่งที่โองการเหล่านี้บอกนั้นความจริงแล้วก็คือ ในสภาพแวดล้อมของเรา ถ้าเราได้กลั่นแกล้งจากรายจากดินแดนของศัตรูแล้วยังกอดอาวุธเอื่อยเฉื่อยอยู่ นั่นเป็นความผิด ดังนั้น เราจะต้องไม่คิดว่าโองการเหล่านี้เป็นโองการที่ไม่สอดคล้องกับโองการอื่น

โดยสิ้นเชิง และเราไม่สามารถถือได้ว่าโองการเหล่านี้เป็นตัว
ยกเลิก นี่เป็นเหตุผลแรกที่ทำให้โองการเหล่านี้มิได้เป็นตัวยกเลิก

ไม่มีสิ่งใดที่ไม่มีการยกเว้น

เหตุผลที่สองเป็นเหตุผลที่อลละมา อูศล อัล-ฟิกฮฺ (ที่มา
ของกฎหมาย) กล่าว—และถ้าข้าพเจ้าสามารถที่จะอธิบายให้ท่านได้
ข้าพเจ้าก็สามารถอธิบายว่าเหตุผลที่สองคืออะไร

บรรดาอลละมาอูกกล่าวว่า “ไม่มีกฎอันใดที่ไม่มีการยกเว้น”
นี่เป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด เราถูกสั่งให้ถือศีลอด แต่ถ้ามหาเราอยู่
ในสภาพของการเดินทางหรือเราไม่สบายหนัก เราก็มิจำเป็นต้อง
ถือ ในการนมาซก็มีการยกเว้นบางอย่าง และนอกเหนือไปจาก
การนมาซแล้วก็มีเรื่องการยกเว้นบางอย่างอีก ไม่มีกฎอันใดที่
ไม่มีการยกเว้น แม้แต่กฎอันหนึ่งก็มีการยกเว้น แต่มีกฎบางอย่าง
ที่ไม่มีข้อยกเว้นจริง ๆ และไม่ยอมรับอะไรเลย

ประเด็นของเรื่องหนักคือมีเรื่องบางเรื่องที่ถูกยก
เลิก และปฏิเสธข้อยกเว้นใด ๆ ตัวอย่างเช่น ในคัมภีร์กุรอาน
เราถูกบอกว่า “ถ้าหากสุเจ้าขอขอบคุณ อัลลอฮ์ก็จะโปรดปราน”
(กุรอาน 39.7) โองการนี้ไม่สามารถที่จะมีข้อยกเว้นใด ๆ เพราะ

เป็นไม่ได้ที่เมื่อคุณรู้คุณพระเจ้าด้วยความจริงใจแล้ว พระเจ้า
จะไม่โปรดปราน ไม่ นี่มิใช่สิ่งที่จะแตกต่างกันในบางสถานการณ์
เว้นเสียแต่ว่าคนผู้นั้นจะกลายเป็นผู้ไม่รู้คุณ

ในเรื่องของการยกเลิกก็เช่นเดียวกัน บางโครงการเป็น
โครงการที่เราจะนำเอาการยกเลิกมาใช้ไม่ได้เลย เพราะว่าความ
หมายของการยกเลิกคือคำสั่งที่ถูกยกเลิกเป็นคำสั่งชั่วคราว ซึ่ง
หมายความว่า มีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ยอมรับการมีสถานะชั่วคราว
ถ้าหากมันเป็นเช่นนั้น มันจะต้องเป็นตลอดไป ทำไม? ข้าพ-
เจ้าจะให้ตัวอย่างแก่ท่านเดี๋ยวนี้

ตัวอย่าง ถ้าหากมีโครงการหนึ่งบอกเราว่า “และจงอย่า
ละเมิด แท้จริง อัลลอฮ์ไม่ทรงรักผู้ละเมิด” (กุรอาน 2.190)
นี่เป็นกฎทั่วไปที่เกี่ยวกับบุคคลและจะยังคงอยู่ต่อไปตลอดกาล
เวลา เป็นไปได้ไหมที่เราจะมีข้อยกเว้นสำหรับกฎอันนี้? ความ
ศกศิสฺทของพระผู้เป็นเจ้ากับความอธรรม และการกดขี่นั้นมิใช่
ของสองสิ่งที่ไปด้วยกันได้จนเราสามารถพูดได้ว่า อัลลอฮ์ไม่ทรง
รักผู้รุกรานยกเว้นนายนั้นหรือนายนี้ นี่เป็นกฎที่ “ไม่มีการยก
เว้น” กฎนี้ไม่เหมือนกับกฎที่ถือคือตลอดที่กล่าวว่า เราจะต้องถือคือ
อดเว้นเสียแต่ว่าเราจะอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้นและเช่นนั้น เกี่ยว

กับการถือศีลอดนั้น เป็นไปได้ที่ในบางสถานการณ์เราไม่จำเป็นต้องถือศีลอด แต่การอดกรรมและการกดขี่มิใช่สิ่งที่ใครสามารถพูดได้ว่า ในเงื่อนไขหนึ่ง เราจะต้องยุติธรรม และอีกเงื่อนไขหนึ่งเราจะต้องยุติธรรม ความไม่เป็นธรรมและการกดขี่ชนที่โหดถือว่าเบ็ดเสร็จและเป็นอาชญากรรมไม่ว่าใครจะประกอบมันก็ตาม แม้แต่คาสตาของพระเจ้าเองก็เถอะ อัลลอฮ์ไม่รักผู้ใดที่ไม่เชื่อฟัง เราไม่สามารถกล่าวว่า “ยกเว้นความไม่เป็นธรรมของพระองค์” ซึ่งเป็นคำพูดที่ยอมรับไม่ได้ ความแตกต่างระหว่างคาสตากับมนุษย์คนอื่นมิใช่ว่าถึงท่านจะทำบาปพระองค์ก็ยิ่งทรงรักท่าน แต่ความแตกต่างอยู่ที่ท่านไม่เคยทำบาปใด ๆ ในขณะที่คนอื่นทำกันนั้น จึงเป็นกฎที่ไม่ยอมรับการยกเว้นใด ๆ และในทัศนะของกาลเวลาก็เช่นเดียวกัน จะกล่าวได้ใหม่ว่า นี่เป็นความจริงเพียงบางเวลาเท่านั้น? เป็นไปได้ไหมที่บางเวลาอัลลอฮ์ไม่ทรงรักผู้รุกราน แต่หลังจากนั้นอีกสัปดาห์ อัลลอฮ์ทรงเปลี่ยนใจยกเลิกคำสั่งแรกของพระองค์และกล่าวว่า หลังจากนี้ต่อไปพระองค์จะทรงรักผู้รุกราน? ไม่เด็ดขาด นี่เป็นสิ่งที่ไม่ยอมให้มีการยกเลิกได้

โองการแรกที่เกี่ยวข้องกับการญิฮาดในคัมภีร์กุรอ่านกล่าวไว้ดังนี้

“และจงต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์กับบรรดาผู้ที่ต่อสู้กับ
 เจ้า และจงอย่าละเมิด แท้จริง อัลลอฮ์ไม่ทรงรักบรรดาผู้
 ละเมิด” (กุรอาน 2.190) กับบรรดาผู้ที่ต่อสู้กับเจ้า กับบรรดา
 ผู้ที่ทำการรุกรานเราต่างหากที่เราจะต้องต่อสู้ แต่เราจะไม่เป็นผู้
 รุกรานการต่อสู้การรุกรานมิใช่เป็นการรุกราน แต่การต่อสู้สิ่งที่
 นอกเหนือไปจากการรุกรานคือการรุกรานและเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย
 เราจะต้องต่อสู้กับการรุกรานเพื่อที่จะทำลายการรุกราน แต่ถ้าเรา
 ต่อสู้กับสิ่งทีนอกเหนือไปจากการรุกรานแล้ว ตัวเราเองก็ตกเป็น
 ผู้รุกราน นี่มิใช่สิ่งที่จะยกเลิกละไม่ได้ เพราะเป็นไปได้ที่การอนุญาต
 ให้ญิฮาดและการป้องกันตัวเองอาจจะถูกระงับไปชั่วขณะหนึ่ง
 เพื่อผลประโยชน์ของเราเอง และเพื่อให้เราอดทน แล้วต่อมาจึง
 มีคำสั่งให้ทำการญิฮาด หมายความว่า คำสั่งให้มีการอดทนได้
 ถุกยกเลิกละ เพราะมันเป็นคำสั่งที่มีช่วงเวลาจำกัด หมายความว่า
 คำสั่งที่ถูยกเลิกละนั้นเป็นคำสั่งชั่วคราว

การป้องกันสิทธิมนุษยชน

ตามที่กล่าวมานี้ คัมภีร์กุรอานจึงกำหนดไว้อย่างเข้มงวด

ว่าการญิฮาดจะต้องเป็นไปเพื่อการป้องกัน และจะอนุญาตให้ทำการญิฮาดก็ต่อเมื่อต้องเผชิญกับการรุกราน แต่ในคำบรรยายสุดท้ายของเรา เราได้กล่าวไว้แล้วว่า การญิฮาดเพื่อการแผ่ขยายคุณค่าของมนุษย์ ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีได้ตกอยู่ในอันตรายก็ตาม เป็นสิ่งที่จะถูกประณามไม่ได้ และเราได้กล่าวไปแล้วว่า ความหมายของการรุกรานเป็นความหมายกว้าง ๆ หมายความว่า การรุกรานมิจำเป็นจะต้องหมายถึงการรุกรานต่อชีวิต ทรัพย์สิน และหลักการเสมอไป และก็มิจำเป็นที่มันจะต้องหมายถึงการรุกรานเอกราช เสรีภาพ ถ้าหากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งรุกรานคุณค่าที่ถือว่าเป็นคุณค่าของมนุษย์แล้ว นั่นก็คือการรุกรานเหมือนกัน

ข้าพเจ้าจะขอยกตัวอย่างง่าย ๆ ตัวอย่างหนึ่ง เมื่อมนุษย์เริ่มใช้ความพยายามในอันที่จะถอนรากทำลายโรคร้ายต่าง ๆ นั้น สาเหตุเบื้องต้นของโรคอย่างเช่น มะเร็ง ยังมีได้มีการค้นพบถึงนั้น จึงยังไม่มีใครรู้ถึงวิธีการรักษา แต่ในยุคนั้นได้มีคนค้นพบยาหลาย ๆ ชนิดที่จะสามารถชลออาการร้ายของมันให้ช้าลงได้ สมมติว่า มีสถาบันบางสถาบันค้นพบวิธีการรักษาโรคอย่างหนึ่งขึ้นมาได้ และมีสถาบันอื่นซึ่งมีผลประโยชน์จากการมีโรคร้ายอยู่ เช่น โรงงานที่ผลิตยาใช้กับโรคนั้นเกิดไม่ต้องการให้การตลาดของ

คนพังกตลายลงไปอันจะทำให้ตนเองต้องเสียผลประโยชน์ได้ทำลาย
 วิชาการรักษาโรคที่ค้นพบใหม่ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อมนุษย ทำลาย
 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับมันและทำลายสูตรที่ค้นพบเพื่อป้องกันมิให้คนอื่น
 ด้รู้ ผลประโยชน์ของมนุษยเช่นนี้ควรที่จะได้รับการป้องกัน
 หรือไม่ ? เราจะกล่าวได้ใหม่ว่า ไม่มีใครโจมตีชีวิตและทรัพย์สิน
 สิ้นของเรา ไม่มีใครทำลายหลักการของเรา เอกราชของเรา และ
 ดินแดนของเรา มันเป็นเรื่องของคนอื่น แล้วมันเกี่ยวข้องกับอะไร
 กับเราด้วย ๆ ไม่ ! เรื่องนมไซเรื่อง “แล้วมันต้องเกี่ยวข้องกับอะไร
 กับเราด้วย” แต่มันเป็นเรื่องที่คุณค่าของมนุษยกำลังได้รับ
 อันตราย เพราะคุณค่าของมนุษยได้ถูกรุกรานแล้ว ในสถาน-
 การณ์เช่นนี้ ถ้าหากเราลุกขึ้นต่อต้านและทำสงคราม เราจะถูก
 เรียกว่าเป็นผู้รุกรานได้หรือไม่ ? ไม่ ! เพราะเราลุกขึ้นเพื่อต่อ
 ต้านการรุกราน และต่อสู้กับผู้รุกราน

ดังนั้น เมื่อเรากล่าวว่าเป็นฐานของการญูฮาดคือการป้องกัน
 เราไม่ได้หมายถึงการป้องกันตนเองในความหมายแคบ ๆ ที่ว่า
 เมื่อใครคนใดคนหนึ่งถูกโจมตีด้วยดาบ ปืน หรือกระสุนปืนใหญ่
 ไม่ใช่เช่นนั้น เราหมายความว่าถ้าความเป็นอยู่ของใครคนใดคนหนึ่ง
 หนึ่งถูกรุกรานหรือคุณค่าทางวัตถุของใครคนใดคนหนึ่ง หรือ

ความจริง หรือถ้าสิ่งใดที่มนุษยชาติให้คุณค่าและสิ่งนั้นถือว่าเป็น
เงื่อนไขของความเจริญมั่งคั่งและความสุขของมนุษย์ถูกรุกราน
แล้ว เราก็ต้องป้องกัน

ทบทวนถึงเรื่องที่เราพูดกันมาแต่ก่อนว่า เตาฮีดเป็นเรื่อง
ส่วนตัวหรือว่ามันเป็นคุณค่าอย่างหนึ่งของมนุษยชาติ ถ้าหากว่า
มันเป็นคุณค่าอย่างหนึ่งของมนุษยชาติที่จะต้องได้รับการป้องกัน
แล้ว ดังนั้น หากว่าในกฎหมายมีมาตราหนึ่งระบุว่าเตาฮีดจะต้อง
ได้รับการป้องกันในฐานะที่มันเป็นคุณค่าขั้นพื้นฐานของมนุษย์
(ตัวอย่างดังเช่น ในอิสลาม) แล้ว นี่มีได้หมายความว่า การรุกราน
ถือเป็นการผิดกฎหมาย แต่มันหมายความว่าเตาฮีดเป็นคุณค่า
ทางจิตใจ และความหมายของการป้องกันก็กว้างจนรวมถึงการ
ป้องกันคุณค่าทางด้านจิตใจไว้ด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าขอกล่าวอีกครั้งหนึ่งว่าอิสลามมิได้
กล่าวว่า เราจะต้องต่อสู้เพื่อบังคับให้คนยอมรับเตาฮีด เพราะ
เตาฮีดเป็นเรื่องที่จะบังคับกันไม่ได้ เนื่องจากมันเป็นความศรัทธา
ความศรัทธาถูกสร้างมาจากการรู้แจ้งเห็นจริง และการเลือก และ
การรู้แจ้งเห็นจริงก็เป็นสิ่งที่จะบังคับกันไม่ได้ด้วยกำลังเช่นเดียว
เลือก “ลาอิลาฮะฮะอิลลัลลอฮ” หมายความว่า เราจะต้องไม่บังคับ

ใคร เพราะความศรัทธามีใช้สิ่งที่จะสามารถบังคับกันได้ มัน
 มีใช้ความหมายของ “ลาอิกเราะฮ์ฟิตดิน” แต่มันก็มีได้หมาย
 ความว่า ถ้าเราเห็น “ลาอิฮะ อิลลัลลอฮ์” (ไม่มีพระเจ้าอื่นใด
 นอกจากอัลลอฮ์) ตกอยู่ในอันตรายแล้วเราจะไม่ป้องกัน ไม่ใช่
 เซ่นนั้นเลย

เสรีภาพแห่งความเชื่อ หรือ เสรีภาพแห่งความคิด ?

การที่จะต้องไม่บังคับบุคคลในเรื่องของศาสนาและการที่คน
 จะต้องมีเสรีภาพในการเลือกศาสนาของตนนั้นเป็นเรื่องหนึ่ง อย่าง
 ไรก็ตาม ที่ว่าความศรัทธาจะต้องมีเสรีภาพนั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง
 กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ขณะที่เสรีภาพแห่งความคิดและการเลือก
 เป็นสิ่งหนึ่ง เสรีภาพแห่งความเชื่อก็เป็นอีกสิ่งหนึ่ง หลายความ
 เชื่อมี “ความคิด” เป็นพื้นฐาน หมายความว่า มีความเชื่อหลาย
 ความเชื่อที่ถูกศึกษาอย่างถ่องแท้ และพบว่าเป็นการเชื่อที่แท้
 จริงและถูกเลือกกันอย่างเสรี หลายกรณีด้วยกันที่ความศรัทธาของ
 คนถูกสร้างมาจากการคิดใคร่ครวญและการเลือก แต่ความเชื่อของ
 มนุษย์ทั้งหมดถูกสร้างอยู่บนความคิด การใคร่ครวญและการเลือก